

Jūratė Maksvytytė

Realijos prigimtis ir apibrėžimo problema

Realijos prigimtis ir apibrėžimo problema Pranešimo santrauka Šiuolaikinis vertimo mokslas vertimą apibrėžia kaip tarpkalbinę komunikaciją, kurios metu sukuriamas antrinis tekstas, pakeičiantis pradinį pirminį tekstą, ateinantį iš kitos kalbinės ir kultūrinės terpės. Kiekviena kalba atspindi savo specifines kultūrinės, istorines, mentaliteto, buities sąvokas, kurios dažnai nesutampa ir gali būti sunkiai suprantamos arba visiškai nesuvokiamos kitos kalbos atstovams. Tai sąlygoja komunikacines problemas, o tuo pačiu ir mokslo interesą. Šie kalbos ypatumai pasireiškia įvairiuose kalbos lygmenyse, gana ryškiai ir leksikoje. Dažniausi ir labiausiai tikėtini leksikos vienetai su nacionaline specifika yra realijos. XX a. vid. lingvistų ir vertimo teoretikų bei praktikų pasiskolintas terminas „realija“ tampa daugelio mokslo tyrimų tiesioginiu objektu (Fiodorov 1941, Vlachov/Florin 1980, Koller 1992). Realija vadinamas ir pats denotatas, ir žodis, jį reiškiantis. Tuo pačiu kyla įvairios diskusijos dėl tikslesnio termino apibrėžimo, siūlomi įvairūs šio specifinio leksinio vieneto apibūdinimo variantai: egzotizmas, egzotinė leksika, lokalizmas, etnografizmas, barbarizmas, ksenizmas, bekvivalentė leksika ir kiti, tačiau nė vienas iš jų neapima ir neatskleidžia viso šios sąvokos turinio. XX a. antroje pusėje terminas „realija“ tampa ne tik lingvistikos, bet ir tarpdisciplininių lingvistinių tyrimų objektu. Juo domisi etnolingvistika, tarpkultūrinė komunikacija, tačiau visų pirma vertimo mokslas. Apibrėžiami faktoriai, lemiantys vieno ar kito metodo taikymą verčiant realijas, pvz. perteikimo atitikmens kitoje kalboje suvokimas. Ieškant sprendimo būdo, kurių kiekvienas dažniausiai yra labai savitas ir individualus, pasitelkiami taip pat ir ekstralingvistiniai komponentai. Pranešime nagrinėjamos problemos, susijusios su realijos kaip termino apibrėžimu bei sąvokos apimtimi. Analizuojama šių specifinių leksikos vienetų klasifikacija ir vertimas, remiamasi pavyzdžiais.